

Биринчи май – Жаз башыны эм Урунууну кюнү

Шабат кюн, тотурну арт айы (апрель), 27, 2024 жыл

№ 50 (21407)

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Жаз башыны эм Урунууну байрамы бла АЛГЫШЛАУ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!

Сизни Жаз башыны бла Урунууну байрамы бла жюрегимден кызыу алгышлайма!
Биринчи май байрамны тарыхы бизни кыралда эрттеден келеди эмда бек байды. Ол урунган адамга, аны чемерлигине бла жетишимлерине хурмет этиуде мурдорланады. Къабарты-Малкъар фахмулу, учунган, ишлерине табынган адамла бла белгилиди. Бююн алгыш сөзлерибизни акыллары, жигерликтери, мамыр ишлери бла да экономиканы бла социал бөлүмнө кыйматлы айнууларын жалчтыханлага, тууган журтубузун жетишимлерин байыкыландырууга юлюшүрине кошханлага жоралайбыз.

Урунууну ветеранларына уа энчи ыспас этебиз. Ала экономикабызны аякыландыруу

ууга, республиканы жашау къолайлыгын игилендириуге айтып-айтмазча уллу кыйын салгандыла. Бююнлюкде уа бай сынауларын жаш адамлага кызганамай береди, аланы адамлык, усталык жаны бла да бийиклеге кетюрюлюрге болушадыла.

Бирлигибизни, инсанлык бир ниетлигибизни сакълаялсак, биз не уллу тыйгычладан да ёталлыгыбызга, Къабарты-Малкъар, саулай Россей жашнарлары ючю, келир заманлары монглу да, ырахатлы да болур, инсанларыбыз къолайлы жашар ючю деп салынган борчланы толтурмай калмазлыгыбызга ийнанама.

Жюрегими теренинден алгыш эте, барыгызга да кийик саулык, жюрек ырахатлык тежейме, хар башлаган ишигиз къуралуу болсун!

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Россейли парламентаризмни кюнү бла АЛГЫШЛАУ

Хурметли сенаторла бла депутатла!

Сизни Россейли парламентаризмни кюнү бла жюрегимден кызыу алгышлайма!

Властын законла чыгаруучу эмда келечиле органларыны къаралны жашауунда мағаналары бек уллуду. Жарашдырган законла бла ала экономиканы эмда социал бөлүмнө кыйматлы айнууларына кючлю мурдор саладыла, Россейни жалынчаксызлыгын бла къоркүүсузлугун кючлеу эмда жамауатны къолайлыгын игилендириу жаны бла мағаналы иш бардырадыла.

Арт заманада парламент ишледе энчи аскер операцияга себеплик этиу баш жерни алады. Законла чыгары-

уучула СВО-га къатышханлага эмда аланы юйюрлерине болушлукну кёбейтиу, къаралыбызны, ол санда регионубузну да, тутучулу айнууларын жалчтыу жаны бла терк окуэна мадарла этеделе.

Россейли парламентаризм заманын излемлерине мындан ары да мычмай эс бурлугуна, къаралыбызны миллет сейирлерин къоруулау эмда аны кючюн керелеу жаны бла бек мағаналы борчланы жетишимли тамамларыгына толусунлай ийнанама.

Кийик саулыкү болугуз, тууган Къабарты-Малкъарыбызга бла Ата журтубузга жууаплы да, хайырлы да иш тындырасыз да, ол ишигизде бютюн бийик жетишимлеге жетеригизни сеюме.

Парламент

Айырмалылазга – ыспас сөзле, саузгала да

«Мени законла жарашдыруу башламчылыгым» республикалы эришиуде хорлаганланы атлары белгили этилгендиле. Тунене уа КъМР-ни Парламентинде аланы къуанчлы халда саузгалау болганды. Аны аллында уа законла чыгаруучу органга чакырылган жаш адамлага эскурсия къуралганды.

Жаш адамланы жетишимлери бла алгышларга Парламентни спикерини орунбасары **Мурат Карданов**, Билим беруу, илму эм жаш тёлүнө ишлери жаны бла комитетни башчысы **Нина Емузова**, Маданият, граждандык общество айнытуу эм информация политика жаны бла комитетни таматасы **Заурбек Кумалов**, Спорт эм туризм комитетни башчысыны орунбасары **Бечелланы Людмила** да келгендиле.

Мурат Карданов, окуучулары бла аланы илму башчыларын алгышлай, быйыл конкурс 19-чу кере бардырылганын, былтыр а ол Парламентни 30-жыллыгына жораланганын белгилегенди.

«Хар жылдан да эришиулеге къатышханланы санына къошула барганы къуандырады. Жазма ишлени мағаналары ёсгени да эсленди. Конкурсла айырмалылары ачыклар мурат бла къураладыла, сиз а тенглеригизни арасында алчыла болганыгызын кёргозтгенсиз, - деп мындан ары да жетишимле тежегенди.

Заурбек Кумалов да къошулганды алгышлаулага. Ол жаш тёлүнө тирилик, билимге итинулюгон белгилегенди. «Келир заманга ышанулу къарарчады. Сиз бюгонден законланы биле эсегиз, депутатла болуп да ишлейлыксыз», - дегенди ол.

Нина Емузова «Мени законла

жарашдыруу башламчылыгым» конкурс 2005 жылдан бери бардырылганын эсертгенди. Быйыл а анга 70-ден аскам иш берилгенди, аладан 26-сы ахыр бөлүмге чыктыгандыла.

- Нальчик, Прохладный шахарла, Зольск эм Лескен районла, хар замандача, тири болгандыла. Парламентде Жаш тёлү палатаны келечилери быйыл иге ишленгендин айтырга сеюме, - дегенди ол.

Эришиуле 9-гъа бёлүнөп бардырылгандыла, ишлени асламы социал соруула бла байламдыла. Багъа беруучюле 26 айырмалы тинтунно сайлагандыла. Коллектив ишле болганы себепли саузгалаууга 31 жаш

адам чакырылганды.

«Быйыл биринчи жерге 12 иш тийишли болганды. 11 – экинчи, 8-си уа ючюнчю жерлеге чыктыгандыла, - деп билдиргенди Нина Гузвернова.

Комитетни жыйылыуунда уа конкурсну болумуна тюрлениуле кийирге оноу этилгенди.

- Ол заманын излемиди. Энди ишлеригизни бери келип къоруларга тюшерикди. Алай бла уа сиз акылыгыызда болганны, оюмларыгызын ачык эталлыксыз. Аны бла бирге адамланы аллында жунчумай шеширге юйренириксиз, - деп анылатханды Нина Емузова.

Бу жынгычылыкты уа быйыл окуэна башлагандыла. Жыйылганын алларында бешуелен сөлөшип, тинтиулерини энчиликлерин, мағаналарын анылатхандыла. Ала уа медицина, Бир къырал экзамен, экономика бла байламлы болгандыла.

Ызы бла саузгалау башланганды. Алай бла биринчи жерге чыктыганланы арасында «Билим бириу, илму, саулык саклау эм маданият» бөлүмде **Мырзаланы Рустам** бла **Газайланы Ачемез** бардыла. Ала экиси да Жаш тёлү палатаны келечилеридиле.

Ахырында жаш адамланы хазырлаган илму башчыла да белгиленгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Оноу

14 май солугу кюннге саналады

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков**, Орус православный килисаны Пятигорскда бла Черкесскде епархиясыны Нальчик округда благочинный Валентин Бобылёвну тилегин эсге алып, Радоница – ёлгенлени эсгеруно энчи кюнү – бла байламлы 14 майны ишчи кюннге санамауу юсюнден указга кол салганды.

Документ официал сайтда басмаланады: <https://glava.kbr.ru/>.

Жазылыу-2024

Арт болжалга салмазгыз

*Хур.нет.ли Жа.на.уат!
Өвзүзү битеу но.чи бёл.млеринде
2024 Жылны экин.чи Жарымына Жа.гыз.ни.лет.те.ге.ти.диз
«Заланията» Жазылыу бардыгы да, аны арт бол.жал.га.е.а.л.май, шён.д.о.д.е.н.к.т.ай.гы.е.е.в.и.к.е.р.и.о.з.
Жазылыуу ба.г.а.е.в.и. тюр.л.е.н.г.е.н.д.и.
– 897 е.о.н. б.и. 96 калекди.*

БИЗНИ ИНДЕКСИБИЗ
–P5893

– Людмила Музафаровна, Парламентни шендьюю чакырылыууну ахыр сессиясы ишлейди, күз артында депутатланы жангы кызуу сайланырыкыды. Айырылууга кыатышырга деймиз?

– Хау, тизмеге кыошандыла. «Единая Россия» кесини ичинде депутатла кыандатланы сайлау бардырган жангыз партияды. Мен да алгадан сайлаула кыатышам, хорласам, андан ары айырылууга барлыкыма.

– Нек барасыз жангыдан, деп сорурга боллукду окуучуларыбыз...

– Биринчиден, депутат ишге бек бюсюрейме. Ол жарыуу, кыайгырыуу болган адамга болушурга, кемчиликтери кетериге онг бередит. Манга ышанып, тилеги бла келген адамны кыайгысын кетерсем, жюргөм учунады. Болушалмасам а, туюнголеме, кыйналама.

– Парламентни эки чакырылыуунда ишигизге кыалла багга берликсиз?

Бюгюн Россияни парламентаризмни куюнюю

«Манга ышанып келген адамга болушалсам, жүрегим учунады»

КыМР-ни сыйлы артисткасы Бечелланы Людмила Парламентни 5-чи эм 6-чы чакырылыулары депутаттыды, Спорт эм туризм жаны бла комитетни башчысыны орунбасарды.

Россияде Парламентаризмни куюнюю аллында биз аны бла депутат ишни энчиликтерини, усталыгы анга политикада болушканыны бла кыалганыны, келир кезиге муратларыны юслеринден ушакъ бардырганбыз.

– Кесинги юсюндөн айтхан тынч туююлдо, багы аны мени таныганла, тамамлаган жумушларымы кюргөндө бераллыкдыла. Хар атламынги социал сетельде басмалап турганын мен тюзге санамайма. Махтанганча болады. Аны ючюн бирле бизни жукъ да этмеген суна болура.

Болсада кертилик бла ишлегеними, манга келген тилеклени бирин да сансыз этмегеними, депутатны полномочияларыны чеклеринде онгарымы амагы анымы айтталлыкыма.

Бютюнда айырыучула бла туюешиулени бек сюеме. Кыагыт жазып, аны ары-бери ашырып кыоймайма. Ызындан болуп, жууаплы ведомстволарга барып, аланы оюучулары бла селешеме. Бетден-бетге туюегенде, жумушу тамамлаган жюргилерекди. Сёз ючюн, манга берилген жумушладан бири газ бла жалчытыуу бла байламлы болганды. Жууаплы кыулукучу бла селешип, бир оюуга келген эдик.

Арткы уллу багга бералмайма, болсада, базынып, тёрт салырга уа боллукды.

– Парламентте ишлеген жылла сизни неге юйретгендиле?

– Биринчи келгенимде, кеп затны билмегенме. Аны ючюн сынау жыйышдырганма, башха депутатланы ишмери кюргөнме, юйренгенме.

Депутатны аты жууаплылыкка салады – кесинги жамауатда жюрютгенинге, айтхан сёзлеринге да сакъ болуурга керексе. Ушагыусуз иш этсенг, депутатланы барысыны да даражасын туююрюрге боллуккыса.

Парламентте ишлеген жылланы ичинде уа жууаплы, низамлы, чомарт болуурга, сагыш этерге, башкалагга тынгыларга, аланы эшитирге юйренгенме.

– Алгаракыла Маданият, граждон обществову айнытуу эм информация политика жаны бла комитетни кенгертиленг жыйылыуунда республикада театрланы айнытуу мадарлары суюзюон эдиле. Ушакъдан кыалла хайыр сакълайсыз?

– Республиканы театрларында кемчиликлени, жарыуаланы министр кеси ачык этгенди. Ол а бек магыналды, Мухадин Кумаховка аны ючюн ыразыгымы айтырга сюеме. Ахыр жылда театрла кыа эс бурулады, ахча бериледи, артистлени айлыклары, аз-кеп болса да, кёбейтилгенди.

Алай ачык этилген жарыуула бир кюннге туумагандыла. Худсоветлени, театрланы репертуарларыны,

рольланы юлешууну, коллективни ичинде чыгармачылык болуму, сахнада салынган оюнланы даражаларыны юслеринден соруула кеп жылланы жыйылгандыла.

«Пушкин картаны» юсюндөн да айтханды министр. Малкыр театрда кыалла магыналды оюнла кюргюз-туююп тургандыла: «Антигона», «Отелло», «Балданны ююю», «Ревизор»... Барысын да санап чыгаллык туююлме. Алагга жаш адамла келликдиле, билетлени «Пушкин карта» бла алаласа.

Театрны адамны ич дунясын тазалаган, учундурган магынасы уллуду. Алай биз орам оюннга деп спектакль салсакъ, ол ёсюп келген туююно неге юйретиркиди?

Кенгеш жууаплы органла кыа эгертиулени кыабыл кюрюу бла бошалганды. Министр худсоветлени кыауумларны кюргюзюрге буйрукъ бергенди, ала жангыртыллыкларын айтханды. Ачык ушакъ хайыр келтирер, ол театрланы болумларын игилендирер, ар-

тирилиги, иш келлюююю хайырындан барам жашауда.

Хакны юсюндөн айтханда уа, аны спикер, орунбасарлары эмда комитетлени башчылары аладыла. Депутат иш йоготала, уллу онгла бермейди. Да сора нек кюрешесе аны бла, деп сорурга боллукдула окуучула. Адамла кыа болушурга онгум болганы ючюн.

Былайда депутатла кыа ыразылыкымы айтырга сюеме. Кыалла соруу, тилек бла келсем да, угъай деп бири да айтмайды. Сёз ючюн, энчи аскер операцияда жашларыбызга болушлукъ жыа эдик да, себеплик этгендиле. Айырычуладан бирини саулуугуу бла байламлы тилеги бар эди да, аны да депутатла бла бирге тамамлаганбыз.

– «Слово пацана. Кровь на асфальте» сериал бир да болмаганча уллу даулаша туудурганды. Сизни, профессионал артистнича, аны юсюндөн оюмугузну билдире сюеме.

– Эшитген этгенме, алай кюргөнгө. Энди иш этип кыарарма. Бир танышым анга сабийлери бла бирге кыарганын айтханды. Артда хар серияны суюзгендиле. Аны айтханым, ата, ана сабийи ючюн жууаплыккыны сезип, аны юйретууге ючюн, билимин аямаса, ол кинода кыужур ишлеге кыатышырык туююлдо.

Шендью 28-чи школда театр кружок бардырама. Ары биринчи келгенимде, жашланы бла кыазланы билимлерине сейр этгенме. Ол кытапны окуганмысыз, бу жазычуу танымысыз деп сорганларында, назмула айтханларында, бек кыуанганма. Ол а ата-анала сабийлери бла ишлегенлерин кюргюзтеди. Ма аллай туююно ючюн жарсымайма.

Болсада, мен акыл этгенден, кинону, спектакльни юйретуу магынасы болурга керекди, жашауу туююнлей кюргюзтмед.

– Шендью театрда не бла кюрешесиз?

– Алгаракыла премьерла болганды – «Гоняксыз гонякыла» (А.Островский «Без вины виноватые») спектакльни салганбыз. Анда Нина Коринкина ойнайма. Ол да актрисады, кыаугачыды кеси да.

Манга 40-жыллык тишируулары, 16-жыллык кыазчыкыны ойнарга да туюгенди. Орусча айтханда, характерный актрисама. Мен сахнаны, кыарачулары бек сюеме, оюннга чыксам, залда хар адамны да келюн сеземе.

Кыалла спектакльни бек сюеме дегенде уа, «Жол беригиз, Кыараман кыатын келтиредит». Манга халкы бек суюген артистле Балыналаны Зариф, Бачиланы Ахмат, Мырзаланы Солтан бла бирге ойнарга насыбым тутханды.

Сахнада музыкалы комедия салына, бек сюерик эдим. Шендью адамланы келлерин кетюрюрге керекди.

– Эр кишиле негерлери бла махтануучула, сизни уа бармыды аллай сыналган негер кыазыгыз?

– Мен беш эгечим барды, керекмиди энта негер? Алай, насыбыма, ышангылы негер кыазым да барды. Биз окуганда, бир отода жашаганбыз. Шендью ол федерал телеканалдан биринде ишлейди. Кеп заманы бир бирни кюргөмөзге, селешмеге да боллукбуз, алай ол кыатымда болганын, не заманда да манга тутхучлук этергим сеземе.

– Юйде тауча селешемсиз? Шендью, технологияла айныган кезиге, миллет тил нек магыналды?

– Ана тили билдире хар биринде да борчлуду. Хау, анам, эгечимлер, бла, театрда, миллет жыйылган жерледе тауча селешеме. Кытапла окууп, тилим байыкыландыргы да кюрешеме. Эгечлерим Ростовда, Москвада, Санкт-Петербургда жашайдыла. Болсада, юйге жыйылсакъ, сабийлери да тауча селеширге кюрешедиле, энчи دفتر алып, анда селзени, айтмыланы жазып, эсге да аладыла.

Тууган кюндөн эки тили билген уллу насыпды. Аны ючюн ата-аналадан юйде сабийле бла тауча селешигиз деп тилерик эдим.

– Редакцияда сизни бла ушакъ этерге барганымы билгенде, эгечтиг Зареманы юсюндөн сор, деп тилегендиле. Ол энта жыр бла кюрешемиди?

– Зарема сахнага чыкмаганын кеп заман озганды, алай республикада аны унутмагандыла. Бюгюнлюкде ол тышында жашайды, сабийле ёсдюреди. Профессионал халда кюрешмей эсе да, жыйылган жерледе жырлаган а этеди. Кертинс айтханда, ауазы бютюн куюло болганды. «Сени адамла унутмагандыла, концерт берсенг а», - деп да кюрешемиз, алай алыкка келленмегенди.

– Биз Россияде Парламентаризмни куюнюю аллында туюебешиз, депутатла кыа. «Заманы» окуучуларына кыалла алгыш этерик эдигиз?

– Битеу халкыга мамырлык, ырахатлык, саулук тежейме. Депутатла кыа уа айтырыгым: жангыдан айырылууга кыатышырга дей эселе, жетишилми болсуна. Адамларыбызны жарысхан жумушланы тамамларга онгары, мадарлары, кыарулары да жетсин!

Ушакы ТИКАЛАНЫ Фатима бардырганды.

Айныу

Таукел атламла, базыныулу муратла

«Гипсолит» заводну тарыхы, бизни республикада кѣп промышленность предприятяла бла тенгледиргенде, кьайда кьысхады. Тырныаузга жете туруп, жолну онг жанында, силикат кирпич чыгарыучу цехни тийресинде, 2002 жылда «Каббалкгипс» предпрятие кьуралган эди. Эки жылдан сора уа GIPSELL деген ат бла продукциясын биринчи берип башлаганды. Ол санда: отоуаны бѣлген кьабыргаланы кьаларча плитала, ун маталлы кьурулуш материалла, жабышдырыучу затла – барысы да гипспен.

«Ишни ол халда 2008 жылга дери бардырганбыз, – дейди предпрятяны шѣндюго башчысы Тохаланы Хыйса. – Ол жыл а заводну иелери алышынган эдиле. Дагыда, кьыралда гипс продукцияга сурам ѳсуп баш-

лагьаны себепли, жангы оборудование орнатыр умутла чыкьган эдиле. «Внешэкономбанка» кредит алып, эски оборудованианы алышыргьа, жангы производство ызла да орнатыргьа кьолдан келген эди».

Ол умутланы тамам этедиле, заводда испан технология бла гипс панельлени жарашдырып башлайдыла. Кьыралны ичинде рынокда ары дери аллай продукция болмагьаны ючюн, аланы сатыу да иги барады. Бедикни кьатында гипс ташны карьеринде да иш тириледи, ары жерни кьазгьан «Vermeer» машинаны келтиредиле, транспорт оборудование да орнатадыла. Заводну кесинде уа энтта да мекамла ачадыла, производствону уа иги да кенгертедиле. «Аны бла ишибиз кьайнагьан кезиу талай жылга созулады. Ол заманлада гипсни алыучулагьа улуу машинала бла ашырып турургьа окуна кьолубуздан келгенди», – деп эсине тошюреди Хыйса.

Алай артда сатыу-алыу осалына кетип башлайды, тюрлю-тюрлю сылтаулары хатасындан чурумла да чыгьып тебирейдиле. Аны бла 2018 жылда завод ишин тохтатады, анда миолкно уа сатыугьа саладыла. Ол кезиуде предпрятяда урунган 160 чакьлы адам да ишсиз кьалгьандыла. «Кьыйын заманла келедиле, алай, не болса да, завод сакьланганды. Аны сатыугьа чыгаргьан кезиуде жыйырма чакьлы компаниядан сурам болгьанды. Былтыр а май айда Москвадан «ЭКО-Золотпродукт» компания сатып алгьанды, заводну аты уа «Гипсолит» болгьанды», – дегенди Хыйса.

Ай да озмай, заводда оборудованианы, инженер сетьлени, транспортну эмда техниканы ишге хазырлап башлайдыла. Ызы бла ишчиле да аладыла. Биринчи продукцияны уа былтыр кьюзно аллында чыгарып тебирейдиле.

Ишчиле тапкан кьыйын болмагьанды. Тохаланы Хыйса айтканга кѳре, аланы бирлери Тырныаузуно кесиндендиле, дагыда Кѣндеденден, Бедикден жюриогенле да бардыла. «Бу адамла алгьын да мында ишлеп тургьандыла. Завод жабылгьандан сора, биз аланы кѳз туурадан тас этмегиз, кеслери бла да байламлыкьланы юзмегизе кюрешгенде. Нек дегенде аланы барысыны да улуу сынамылары барды, ала ишлерин суйген, анга жууаплы кѳзден кьарагьан инсанладыла. Алай бла бюгонлюкде заводда 212 адам урунады. Толу кюч бла ишлеп башласагьа а, энтта да ишчиле керек боллукьдула», – дейди Хыйса.

Сырѳѳ, айтханыбызча, Бедикде табылады. Элни кьатында карьер узакьда тойюлдю, анда уа жыйырма миллион тонна чакьлы гипс таш барды – заводха ол иги кесек заманга жетерикди. Бюгонлюкде уа бир жылга 235 минг тоннасын хайырланьыргьа лицензиясы барды.

«Гипсолитни» оборудованиасы жангыды, Германиядан келтирилгенди кеси да. «Аны орнаткан компания ол заманда окуна бизге техника керекледен бир кесегин кьойгьан эди, артда излеп айланмазча деп. Биз а ол харакетни ары-бери чачып кьоймай, тап тутханбыз. Аны хайырынган, алгьарагьлада санкцияла кийирилгенден сора да, бу жаны бла жарсыуубуз болмагьанды. Алай аны бла тынчайып кьалыргьа жарамайды, ол себепден не тюрлю амал бар эсе да хайырланьыргьа, техника эмда оборудование чыгарыучула бла шагьырей болургьа кюрешибиз. Кѳбюсонде Кьытай таба кьарайбыз, алай излеуюбюзде башчалагьа да ачыкьбыз. Хау, техника энди багьаракь турады, кеси да кѳп кьыралланы ичи бла келеди, алай не кьыйын болса да, биз тинголмейбиз, амал табаргьа кюрешибиз», – дейди Тоха улу.

Алайды да, заводну тарыхында энди жангы кезиу башланганды дегге боллукьду. Хыйса билдиргенге кѳре,

Тохаланы Хыйса.

Шамиле Мамергов, мастер.

Александр Дейцев, оператор.

Атмыраланы Ахмат эм Марат Гусейнов.

анда оборудованианы ишге аз-аздан кийире барадыла. Кьуюу улуу болгьан компанияны кьанатыны тобуене кѳчгени себепли продукциясын сатаргьа да игирек онгла чыкьгьандыла.

Шимал Кавказда гипспен кьурулуш продукцияны артыкь кѳп завод чыгармайды: Кьарачай-Черкесе бла Краснодар крайда экишери барды жалаанда. Тырныаузда заводну бир игиси – оборудованиасы жангыды, Европанданды. Алагьа уа Тюркден неда Кьытайдан келтириледи. Аны да «Гипсолитни» ишине себеплик этерик шартха санаргьа боллукьду.

Кьайсы ишде да умутсуз болмайды. «Не айтдыраса, биз да муратпадан толубуз, – дейди Тоха улу. Биринчиден, завод толу кюч бла ишлеп башларча этерге керекбиз. Рынокда болумну да тохтаусуз тинтгенлей турабыз. Сатыу алыу бла кюрешсенг, ансыз жарамайды. Кѳп регионлада сурамны сюзѳбиз, багьалагьа кьарайбыз. Улуу компанияла бла сѳлешип, алагьа темир жол бла асламыракь продукция жиберир онгланы да сюзѳбиз. Баш умутубуз а неди десенг, продукцияны качествоосун тас этмегенлей тутаргьа. Ызы бла уа аны не кьадар кѳп чыгарып сатаргьа. Аллах айтып, ол муратлагьа жетербиз деп ышанабыз.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Кьармашуулукь

Кюнлерин бош оздурмагьанла

Отарланы Шагьабан Жангы Малкьарда ѳсенди. Элде орналналган учрежденианы кѳп тюрлюлеринде урунганды, хар не жаны бла да улуу сынауу барды.

Белгилисича, элде ѳсген адам ишсиз бошуна туралмайды. 1999 жылда ара миолкле чачыла, жангьан кьурала тургьан чакьда жюриеги жерчиликге тартхан жаш миолкно алгьынгы таматасы Чочайланы Борис бла Прохладна районну Заречное, Ульяновское элдеринде будай, арпа, нартнох ѳсдюрюп, улуу сынау алады.

– Энди жерчиликде урунуп келгенли быйыл 25 жыл болады, – дейди Шагьабан, жаз башында урлукь себерик эл миолк техникага да кѳз жетдире. – Былтыр аукционда 200 гектар сюрюго жерни арендага алгьанбыз. Аны юсюне быйыл да 100 гектар сюрюго кюшулгьанды. Былайда, эл кьыйырында, кюш кьурагьанбыз. Тѳрт механизатор, эки комбайнчы ишлейди. 100 гектаргьа будайны, аллай бир жерге арпаны урлугьун сепгенбиз. Кюн жылынсын да, бир 15 кунден кьалгьан жерде да нартнох ѳсерча этерикбиз.

Аланы эки «Кировец» тракторлары, жангы комбайнлары, кѳп тюрлю эл миолк техникалары барды. Шѣндю жерчиликден тошюрден ахчага отлукь, се-

миртгичле аладыла. Сѳзге, жангы комбайнны багьасы 19 миллион сомду. Тынгьлы техникасы болгьанын билип, башха арендаторла Отар улуну болушлугьун излеп келедиле. Биз баргьан кюн аны тракторлары Прохладна районда сабанчылагьа урлукь себерге болушургьа кетип тура эдиле. Бир бирге билеклик этгенни хайырындан жаз башында сабанлада урлукь себилмей, кюзде уа тирлик орулмай кьалмайды.

Отар улу бюгонлюкде жерчиликде иш бардыргьан кьыйын болгьанын да айтады. Юлгоге уа быллай шартла келтиредиле. Солярканы литри 55 сомду, будайны килограммы 9-10 сомду. Семиртгичлени айтханда, селитраны тоннасы - 25, нитрафосканы уа 30 минг сомду.

Арендачылары кюшлары болгьан жерде мирзеуно сакьларча мекам этер муратлары барды. Сабанчыла да ишлеген жерлеринде аш-суу бла жалчытылындыдыла. Быйыл арендаторлагьа урлукь бла болушхан Князланы Расулга жюрие ыразылыкьларын да билдиредиле ала.

Шагьабанга жашлары Шамсудин бла Азамат

болушадыла. Азамат врач болуп ишлейди, алай сабанда иш кьыстау кезиуде атасына болушлукьга келеди. Кьызы Вероника Нальчикде медицина колледжде ишлейди. Энди бу ишни Шамсудиннге ѳтдюре тургьанын айтады юйоруну атасы.

– Бизнича аз жерлери болгьан арендаторлагьа керекли специалистле механизаторладыла, – деп билдиреди Шагьабан ушагьыбызны чегинде.

МАМАЙЛАНЫ Али.

– Мухтар Мухадинович, школугуз жангыды. Къайсы жылдан бери иштейди ол?

– Школуруз, керти да, башха школлага къараганда, жангыды. 2008 жылда январьдан бери кесини баш жумушун жалчытады. Тизгини уа бек сакъларга къоршебиз. Сау болсунла, ата-анала да болушадыла.

– Юйретуи ишни къалай барганын бир къауум юлго бла билдирдигиз. Окъутууну юсюнден айтханда, къаллай жангылыкъланы белгилерге сюесиз?

– Хар школдача, «Точка роста» къошакъ билим берген информация цифралы ара тири иштейди бизде да. Бу ара окъуучулага къеп онгла бередит. Сёз ючюн, аны баш мураты узакъ элдеде бла гитче шахарлада жашагъан сабийлени, уллу шахарладагъыланыча, эркин билим алырга, аны къеп амалларын хайырлана билерге, теорияда алгъан билимин, жангы технологияны хайырлана, практикада ишлесе билерге да юйретирге.

Жангы амалланы, технологияланы заманында жашагъаныбыз себепли, къеп зат цифра халга къегенди. Окъуучула кеслери сюйген темалага проект ишле хазырлап, аны онын болсун, электрон халда болсун, тийишли къеген эришулерине жибераладыла. Бу арабызда бийик билимни, сынамы устазларыбыз урунадыла. Кеслери билген затлага окъуучулары да юйретдиле. Жангы чыгъа баргъан амалланы уа окъуучула бла бирликте таныйдыла.

Жетишимлерибиз да бардыла, умутларыбыз да хар кюннен туадыла. Школуруз толу кюнлю программа бла ишлегени себепли, эрттенден ингри сагъат бешге дери дерследен сора къошакъ билим берген кружокла барадыла. Сабийле жанлары сюйген, фахмулары жетген затла бла къоршедиле.

– Да сора кесигиз аш бла да жалчыта болурсуз, ингриге дери тура эселе сабийле школда?

– Башланган классланы къырал хакъсыз жалчытады аш-азыкъ бла. Ол саулай Россейде болгъан аламант болумду. 5-чи классдан башлап а ата-аналаны хакълары бла эки кере ашатабыз. 9-чу, 11-чи классларыбызны окъуучулары сынау экзаменлерине хазырланадыла. Сау кюнню мында турсала, ашатмай жарамайды. Бир окъуучу да репетиторлагъа бармайды, юйор анга деп ахча къоратмайды. Кесибизни бийик даражалы устазларыбыз аны сынау экзаменлеге тынгылы хазырлайдыла. Аттестат аламай къалгъан сабий болмагъанды.

– «Цифровая среда» деп да бир кабинет къурагъанбыз былтыр. Анда жангы оборудование болгъаны себепли, устазланы не тюрлю хазырлану жумушларын да ол кабинетте этер амаллары барды. Школ ачылгъандан бери компьютерле аламай тургъан эдик да, былтыр ол жаны бла хар кемчилигибизни да жалчытхандыла. Энди къууанып иштейбиз.

Регион эм федерал даражалы да болдурган жетишимлерибиз къепдюле. Олимпиадалада бек окъуучулар район кезиуде хорлап, республика кезиуде чыкъгъандыла. Эл школга республикада технологиядан призер болгъан бек уллу жетишимди. ОБЖ-дан, малкъар тилден да бардыла алчыларыбыз.

– Устазларыбызны профессионал даражалары къалайды?

– Барысы да сайлагъан ызларына къере иштейдиле, бир предметден окъута кетип, башхасына жангыдан юйренип угъай. Бийик билимди, бийик эм биринчи категориалы устазладыла. Районну билим берген учредениеларындан эм жаш коллектив биздеди. Сабий сад да школну чегинде болгъаны себепли, уауакъладан башлап къеп аллыбыздадыла. Садда 100 сабий барды,

Профессионал

Кенделени Энейланы Тимур атлы 4-чо номерли школуну Элбрус районда, саулайда республикада даражалы бийикди. Бу окъуу жылы ичинде ала болдурган жетишимлени юсюнден школну директору Атмырзаланы Мухтар бла ушакъ этгенбиз.

«Окъутуу, юйретуу ишни тамам жалчытырча хар затыбыз да барды»

школчулары саны уа – 190. Алага къарагъанла, устазла да жетишедиле.

– Мектепни ырысхы жаны бла жалчытыу не халдады?

– Район администрация бизге бек сакъды. Сау болсун, Къурман Сейитович, хар жарысуубузга энчи эс бурады, сабийлени айнытыр жаны бла амалла къурагъа къачан да хазырды. Биз барыбыз да бир огурулу жумушха къулулукъ этебиз – тамблагъа тюрлюбюзню ёсдюроуге. Аны себепли аллына барсакъ неда болмагъан затыбызны юсюнден кеси эшитсе, къыхса заманнга аны жалчытыр амал къурайды. Сёз ючюн, ашханабызда эрттен сайын гыржынны заманында келтирмей къыйналып тургъан эдик. Тылы басыучу аппаратыбыз болса, кесибиз этер эдик гыржынны дегенибизни эшитип, бир ыйыкны ичинде аны алып бергенди. Аны кибик къеп башха затланы айтырга боллукъду.

Биз да, ишимизде быллай ышаныуа тийишли болур ючюн, билген акъылыбызны, амалыбызны аямай урунабыз. Ахыр жыллада мектептеги не жаны бла да жалчытыуа федерал, регион программала себепли этедиле, район таматала да бек сакъдыла, сау болсунла.

– Школну бошагъанла къайры окъууга киргенлеринден хапар а аламысыз?

– Алмай а, ол сабийлени ашыргъан класс башчы жан-

гы окъуу жылны аллында бизге толу хапар хазырлайды. Былтырны алып айтханда, онч сабийден жангыз экиси орта профессионал билим берген юйлеге киргендиле. Къалгъанлары уа медицинага, аскерчиликке, башха бийик билим беруу учредениеларга тоушендиле. Юристикни да бир къауум окъуучула сайлагъанды. Бир жашыбыз Рязань шахардагы бийик билим берген танкачы академияга кирип окъуйду. Былтырмы сабийлерибиз да бийик билим алып муратлыдыла. Врачлыкны, тиш докторлукъну, техникалы иш усталыкны сайлагъанлары да барды.

– Мен билгенге къере, сизни школда малкъар тилни окъутууга энчи эс бурулады.

– Кесим филология бёлюмню бошап, тилге уллу хурметим бла школга алай келген эдим. Атам бла анам устазла болгъанлары да жюрегиме сабийлеге энчи суймекликни синдиргенди. Отуз жылны ичинде билим берудиме. Аны айныууну жолунда тюрлю-тюрлю болумларын да къере келгенме. 2016 жылдан башлап, бу мектепге таматалыкъ этгенли, миллет тиллени даражаларын кереклисича багъаламагъанларына жарып, амалла илеп тургъанма. Хар жылдан бир жангы зат чыгъара, сагъатланы кесе, тил берууну татыуу къалмагъанча болгъанды.

Биз насыплылабыз, элде жашап, тиллеринден къачмагъан тюрлю ёсдюралгъаныбыз ючюн. Къошакъ билимге берилген сагъатны хайырлана, тилге 3 сагъат бёлалгъанбыз. Андан сора да, малкъар тилде къеп классдан тышында ишле бардырылырларын излейме устазладан.

Жарысууга, эрттенликде ачыкъ терезеден, сабийин садха келтирген аналаны орус тилде сёлешип келгенлерин эшитирге да тоушеди. Жыйылыуларыбызда урушуп, айып да этеме, алай, бусагъатда зор бла кишиге айтханынгы эдираллыкъ тюрлюле. Аны себепли гитчеликден тилибизге суймекликлерин къейтирге итинебиз. Сабий саддан башлап окъутабыз ана тилни, тёрт жылдан бери садда малкъар тилни дерслери бериледиле.

– Патриот нияте юйретуу жанына уллу эс бургъаныгызын билеме. Анга баш къатда эсгеруу къабыргъа да шагъатлыкъ этеди. Не мурат бла къурагъансыз аны?

– Тюрлюден-тюрлюге ахшы ыз къоярга борчлубуз. Ата журт урушха бизни элден бек къеп эри киши къатышхан эди. Бир юйорден беш жаш бла аталары кетгенле болгъандыла. Жарысууга, саулайда урушха къатышхан эллирибизни алай къёю къайтмагъандыла юйлерине. Бююнню тынчылыкълы жашауубузга аны къыйналары айтылмазча уллуду. Бизни уа аны унутурга эркинлигибиз жокъду. Ма ол акъыл бла, эллилени эм устазланы болушлукълары бла къурагъанбыз ол эсгеруу къабыргъаны.

Дагыда патриот жаны бла юйретууде миллет энчиликлини билдируу уллу магъананы тутады. Анга къере бизни кесибизни миллет кийимле бла турмуш кереклене къурагъан музейибиз барды. Устаз, окъуучулары ары элтип, намысха, юй турмушха, кийимлеге, миллет ашлага аталгъан дерслерин бардырады.

Школурузда китапхана болгъанын да белгилерге сюеме. Окъуучулары, школ программаны излеминден тышында, жаратхан китапларын алып окъур онглары барды. Къыралларына, халкъларына, керти инсанла болур ючюн, билим баш излем болгъанын айтханлай турабыз.

Ушакъны **ТЕМУККУЛАНЫ Асият** бардыргъанды.

«Абилимпикс» сакъатланы усталыклары болур, ишлеген жерлеринде айныр ючюн къурагъанды. Саулукълула бла инвалидле быллай программаланы хайырындан бир коллективде иштейдиле, жамаут да бирлешеди.

Бек алга жыйылгъанла Россейни эм республиканы гимнлери не сюелип тынгылагъандыла. Ызы бла колледжни директору Барасби Абазов къонакъланы чемпионатны башланганы бла алгъышлагъанды эм бийик чемпионатха жюзден артыкъ жаш адам къатышханын билдиргенди.

СВО-га къатышхан Роман Коваленко да къеп ариу сёз айтханды, студентлеге окъууда, иште жангы жетишимле тежегенди.

Байрам концертни бардыргъанла билдиргенге къере, саулукълары бла байламлы энчи онглары болгъанла 24–26 апрельде сайлагъан ишлеринде усталыкларын къёргозюрюкдюле. Чемпионат КъМР-ни Жарыкъландыруи министерствосуну, КъМР-ни Кулытура министрствосуну, КъМР-ни Урууну эм социальны къорулау министрствосуну тутхучулугу бла къурагъанды.

Сынаула Ахшы тёрелеге кертичилик

Къабарты - Малкъар гуманитар-техника колледжде «Абилимпикс» чемпионатны сегизинчи регион кезиуде ачылгъанды. Бу чемпионат Россейни Президенти Владимир Путинни башламчылыкы бла ачылгъан «Россей – онганы къыралы» деген платформаны кесегиди.

Аш этиу, веб-дизайн, плитка салуу, штукатурка этиу, тигуу, роботехника, социал иш, башланган класслада устазлыкъ эм башха бёлюмледе школчула, студентле эм ишлей тургъан адамла эриширдиле. Бусагъатда Россейде ишчи усталыклагъа аслам эс бёлюнеди. Къолу бир затха юйренген, ишни эбин билген инсан жашауда же-

рин табалыгыбыз баямды. Жаш тюрлюю арасында бийик билимлери болуп тургъанлай да, ишчи усталыклагъа юйренгенле аз тюрлюдюле. Ол келлендирген шартды. Быйыл жангы ызла да бардыла: къошун этиу. Арт жыллада республикада саз топуракъла бла ишлегенлени ариу чыгъармаларын къёрмючледе да къегенлей турабыз.

Чемпионатны чеклеринде айныуларында чурумла болгъанлагъа деп, энчи фестивал да боллукъду. Ала «макет этиу», «гинжини устасы», «пластилин бла сурат ишлеу» деген ызлада да билимлерин къёргозюрюкдюле.

Битеу да колледжде жыйырма мастер-класс бардырыллыкъды. Бек башы уа – чемпионатны

Роман Коваленко.

чеклеринде жаш адамла къол усталыкларына бир бирлерин юйретгендиле, тюрбешиуле шукълукъ, байрам халда озгъандыла.

Байрамга энчи къууатны артистле бергендиле. Россейни сыйлы артисти Али Ташло, Музыка театры солисткасы Дина Белоцерковская, Лана Шахбазян жырлагъандыла. «Кавказ», «Арабеск» ансамбльле уа миллет теспеулени къёргозгендиле. «Абилимпикс»ни ахыр уруму тереге къере Москвада бардырыллыкъды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

– Хаждаут, айт хапар, кылай бла келгенге театрға?

– Школну 1981 жылда бошаганма. Андан сора аскерде күүлүк этип кыайтханлай, театрда ишлерге кирген эдим. Спектакль баргынында, анга тийишли музыканы табып турганбыз. Анга бусагата «радиост» дейдиле.

– Ол жылла не бла кыалгандыла эсиңге де?

– Огурлуклары бла. Гастрольла терк-терк бола эдиле. Башканы айтмасанг да, Кырачайга айга, ай бла жарымга барып турганбыз. Бек уллу татлылык бар эди труппада.

Белгилеу

Кыулийланы Кыайсын атлы Малкыяр кырал драма театры актёру, КМР-ни сыйлы артисти Бичиланы Мажмудинни жашы Хаждаутха 60 жыл болады. Ол Огъары Малкыярда тууганды. Уллу юйорде, хар бир таулу сабийча, гитчелигинден кыаруу жетген жумушну эте, Туура-Хабла элде оюн заууклугуна бата ёсгенди. Ол тийреде жашаган он тукьумну санаганын эшитсенг, огурлу кыартларыбызны дерслери бошуна кетмегини ангылайса.

«Жаш төлюню кёллендирирге, сахнаны жашырынлыкларына тышундюрюрге көрөшөбиз»

– Актёр болурга уа не зат кёллендиргенди?

– Мен сахнаны ары жанында ишлегенме. Актёрла кыарс кыакысала, сукъланып турганма. Сау болсун, Жантууланы Ханайфи деп администраторубуз болганды, ол аууз ачкан эди биринчи, сен актёр болурга керексе деп. Бир кыкыса эпизодла кыоша да тургандыла. Сора 1986 жылда Москвада театр искусствону Луначарский атлы институтуна адамла аладыла дегенде, манга да ары бар дейдиле. Бери келген эди комиссия, аладыла.

Ол кыуанч хапарны айтырга юйге барам. Москвада окурукыма дегенимде, анам, атам да сейир этдиле. Ой, алада бир кыуанч болду! Сора: «Неге окурукыса?» – деп сорадыла. «Артистге!» – дейме. Анамы бети торлене барып, кыуанчы ёчюлюп кыалады. «Анса уа инженер болур эдинг», – дейди ол. Эгечиме ишленирик юйноу планын кеси этген эди, аллай хунери болганды. Андан соре болур эди мени инженер болурум. Угъай деп тохтадыла. Арта, анга бюгон да бек ыразыма, Бапыналаны Зариф, уллу башын гитче этип, манга да жуук айтмаганлай. Огъары Малкыярга атам-анам барып, аланы хо деп айтдырып кыайтан эди.

– Москвада кылай эдигиз?

– Биз анда Хомскийни курсуна тышгенбиз. Павел Осипович уллу адам эди – театр режиссёр, Моссовет атлы театры художественному таматасы, РСФСР-ни халкь артисти, профессор. Ол беш жыл бир да терк ётген эдиле, уллу адамланы оюнларына кыарап, аладан дерс алырга онг берип бизге. Кючлю кыауум эди курсубуз. Билесиз Жангоразланы Мажитни, Мамайланы Фатиманы, Созайланы Мариямны, Бечелланы Люд-

Бичиланы Хаждаут бла Таппасханланы Галима «Трактирщица» спектакльде.

миланы, Жабелланы Асиятны, Мисирланы Ахматны... Кыайда да махтагандыла бизни. Старостага Мажитни айырган эдик. Ол кыайда да бетибизни чыгарганды.

– Андан диплом ишле келтиредиле студияла. Сиз а не бла кыуандырганысыз? Алада не рольланы ойнаганысыз?

– Юч оюн келтиргенбиз: М. Горькийни «Мещане», Мольерни «Тартюф», сора Гольдонини «Коджинские перепалки» деген комедиясына кере, аны миллетге жууук этип, «Бизни элде кыаугала». Биринчиде мен Перчихинни ойнаганма. Ол кыанатлыла сатхан тюкенде ишлеген Перчихин эди – кыарт киши. Ол заманда манга жый-

ырма төрт жыл бола эди. Бюгон да сейир этеме, мен ол кыартны кыалай базынып ойнаган болур эдим деп. Тартюфда баш жигит эдим – Тартюф кеси. Комедияда уа – хахайчы Батырбек.

– Сени дагыда барды аллай сыфат кыурауда сынаунг. Классика не береди актёрга, кыураучуга да?

– Ол жаны бла насыбым артык окууна тутхан болур, кёлкылды этерча туйюлме: Гальдонини «Трактирщица» – Графны, Шекспирни «Отеллосунда» – сенаторну кыарындашын, Софоклу «Антигонада» – патчахны кыалаурун, Гогольну «Кыатын алыуунда» Жевакинни ойнаганма, башха сыфатла да кыураганма. Классика деп нек айтабыз? Анда айтылганын кертилигин, теренлигин, кыуанчын, жарысуун да не заман, не адам торлендиралмайдыла да, ма андан. Аллай рольла актёрга, кыураучуга да керекдиле, жигитни ич дунясын кыаза, кесиникин да элдерча.

– Репертуарында кыайсы рольла хорлайдыла: драмалымы, комедиялымы?

– Белгилегенлерине кере, мен характерный актёрма – кыуанчда, бушууда да ойнайма. Сёз ючюн, биринде мамыр керюносем да, башхасында хахайчыма, не огурсузма. Маммеланы Ибрагимни «Сноймеклики поэмасында» – Кыарамыра, Айларовну «Африканец» деген комедиясында уа – Элбуздук, Токумаланы Жагыфарны «Чонай кыатын алады» деген оюнунда Кыонакбийме, Гогольну «Ревизорунда» – Бобчинский. Елмезланы Мурадинни «Тахир бла Зуурасында» манга Тахири ойнарга тышген эди. Кыулийланы Элизатны «Жашуа ёрлеудю»

деген оюнунда Алим Кешоковну сыфатын кыураганма.

– Сабийлеге аталган спектакльде да кереди кыураучуга сени.

– Хау, тыз да окуп келгенимлей, Кыулийланы Борис Маммеланы Ибрагимни «Шаммай кыаласында» Асланын ролон берген эди манга. Беш-алты жыл ойнаганма аны. Арта, жыл сарым торленгенде, оюнну алтынчы кере салганыларында, аны атасын ойнап башлаганыма. Сени «Киелюк толкюнде» уа Бёрюню ойнаган эдим. Ол роль ючюн манга «Экинчи рольну аламан ойнаган актёр» деп, махтау кыагыт берген эдиле.

– Кыайсы режиссёрла бла ишлеген тынч эди санга?

– Барысы бла да. Казбек Дзутдаговну иги бла эсгереме дайым. Кыалганла да: Кыулийланы Борис, Атмыраланы Магомед, жаш режиссёр Мызыланы Аубекир... – акыллыла, ишлерин билгенле. Художникле да алай. Кересиз да, «Отеллону» кыалай декорациялары бардыла!

– Тамата төлю сизге кылай эди?

– Кыоюкланы Магомед, Кыудайланы Маржан, Махийланы Забака, Маммеланы Ибрагим, Ахматланы Зейтун, Юсюпланы Хамит, Бачиланы Ахмат, Шахмыраланы Алексей аламан артистле эдиле. Сауга эди ала бла да бир сахнада ойнаган. Елмезланы Мурадинни «Гошах бийчесинде» Маржан аман эди, мен а – Кыамгют. Ол жагымы сылаган эди: «Балам», – деп. Аны кыол жылыуун бюгон да сеземе. Алай ариу адам эди ол. Аланы кыаттарында тийишчи сёз айтырбыз деп кыоркыганбыз. Шукур Аллахча, аланы тангыганым ючюн.

– Сиз а ызыгыздан келгенле не кёзден кыарайсыз? Бизни театры онлары жаратамыдыла ала?

– Бусагата театрға жангы кыауум келгенди. Хар бири кесича фахмулу. Назму да окуйдула, башха затла да кыурайдыла. Хунерлиле, нени да билирге излегенле. Айхай да, алага ариу айтырга керекбиз, кёллендирирге, алай болмаса, ачкылы жерге алданып кетерге да болурула. Театрны директору Жангоразланы Мажит аламан онгла кыураганды барыбызга да, жаш адамланы уа жашар жерлерине да кыайгырады. Бусагатада жылы, таза автобусда, ойнайкюле, кыачан айлангандыла гастрольлага актёрла? Кабинетле эркин, кийим жаны бла, дарман бла окууна эллек не да, кыайда да – махтау. Не торлю жанр бла да бай репертуарыбыз. Шекспирни салды Малкыяр театр деп сейирсингендиле. Ол заманла энди арта кыалгандыла. Дуняа кереди Малкыяр театр не бийликке жеттени.

– Юйор жашаунг уа кыалайды, Хаждаут?

– Келинигиз, Темиржанланы Зухра бла жаш бла кыыз ёсдоргенбиз. Артур да, Альбина да бирер иш бла кюрөшөдиле.

Ушакны МУСУКАЛАНЫ САКИНАТ бардырганды.

Чемерлик

Ташны ичинде — сейир суратла

Арт кезиуде бир жангы усталык чыккыганды. Бир-бир жаш адамла суу бююндундан ташланы жыйып, аланы жырып, ичлеринде суратларын ачадыла. Алага кыарасанг а, кыайсы суратчы ишлеген болур бу аламантаны дерсе, бири бирине ушамаганла, хар бири да кесича энчиле, сейирле.

Алгыракада Бабуентде болган эдим. Анда да бир кыауум жаш быллай иш бла кюрөшөдиле, аладан бири Башийланы Арсенди. Аны арбазында кеп торлю ташла кердюк. Бирлери эки жарылып, натчалань. Аланы ичлеринде торлю-торлю суратла. Алага иги торлеп кыарасанг, жомакыладагы сейир жаныуарлага ушатаса. Бирсилеринде уа – кыатып турган метеке. Алимле айтханга кере, 250 миллион жыл мындан алда, кыатып таш болуп кыалган тенгиз жаныуарладыла ала.

– Хар ташны да жокдю суратлары, дейди Арсен бизни бла ушагында. – Быланы асламысын суу бююндундан жыйып, ишчи жеримде кыйырындан аз-аз ууатып тебирейме. Ашыгырга не да ташны уллу сындырырга жарамайды. Алай этсенг, аны суратын бузуп кыюрга боллукюду. Бу иште төзюм керекди. Ашыкмай, бояу бла суратны ишлегенча, ишни алай бардырырга керекди.

Арсен бу иш бла кюрөшгени юч-төрт жыл болады. Чирик келде таш музей да ачканды. Ол тийреге солурга келгенле да, ары кыайтып, ташланы ичлериндеги суратлага кыарап, сейир этип кетедиле.

Озган жыл а Москвада ара телевидениядан бериге сёмкала этгендиле. Ол ташланы торлю-торлю кермючледе да керюрге болады.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

29 апрель – Төпсеуню халкыла арапы кюню

«Бу усталыкыны кесим сүйюп сайлагъанма»

Жаш төлюню арасында фахмулу, тутхан ишлерин кёллери бла сүйгенле аслам болгъаны бек къуандырады. Бизни ушакъ нёгерибиз Абайаны Магомет да аллай жашларыбыздан бириди. Ол уста төпсеуню, хореографды. Магомет юйретген «Асс-Аланы» сабий төпсеу ансамбль алаамат номерлери бла къараучуланы къуандырады. Алгъаракълада Нальчикде Музыка театрыда Кавказны фахмуларыны академиясы бардырган битеуросей хореография фестивалында аны ансамбли «Къарашай» алаамат төпсеулерини бла биринчи жерни алганды. Биз Абай улу бла ушакъ этгенбиз.

– Магомет, хар адам да бир усталыкыга энчи сылтау бла, оюму бла келеди. Сени бу усталыкыны сайлагъанынг а не бла байламлыды?

– Школда окъугъан кезиуомде бу усталыкыны сайларыкъма деп сагъышым да болмагъанды. Бир жол а Интернетде

юйренип башлайма. Биринчи Чегемде жашагъанма, бизде юйретгенлеге да жюриоп башлайма. Къарындашым а, муратымы билип, жаш төлюню айныуна себеплик этген «Эльбрусид» фонды ашырады. Ол кезиуде анда миллет төпсеулеге «Балкария» ансамблини солисти Аскер-

тып турлугъум келе эди. Андан ары жашаумда да аны сайларыкъыма ишекли болмагъанма. Юйде ыразы болмагъандыла, төпсеп, секирип айланган ол не ишди деп. Атам аскер жаны бла барсам ыразы эди, алай мен унамагъанма.

Сора СКГИИ-де хореография факультет болгъанын эшитип, ары окъургъа киреме. Юйдегилеге да: «Кёрюсюз, бу керти усталыкы болгъанын сизге кёрюзторюкме», – деп, сёз берген эдим. Ары баргъанда уа, ол искусствону сүйген, аны билген адамланы арасына тюшгениме, фахмулу преподавательлени таныгъаныма бютюнда къуанганма. Окъугъан тынч болмагъанлыкыга, берилген

бегирек жаратама. Нек дегенде хар адам да аллай къуанчда олтуруп, солуп, ойнап, төпсеп турсала сюеме. Юйде шапалыкъ жумушла бла кеп ариулукъну жууукъла эслеймай къаладыла, аны ючюн кафеледе, ресторанда бардырылсала, бир къауумлагы иги сунама. Алай, къайда этселе да, миллетибизни адетлерине жангы затла кийирмегенлей, кесибизни хазнабызны тас этмегенлей, той-оюнду да адетлени бузмай бардырсала игиди. Адетлерибиз бек ариудула, аланы сакъларга керекбиз.

– Сахнада сени ышаргъанынг, женгил төпсегенинг хар заманда да эсленеди, къуандыргъан да этди.

– Жюрегим бла төпсейме, ышарыргъа керекди деп да угъай, этген ишими сүйгеним ючюн кесим да ангыламай, ышарып къалама. Төпсеуле миллетибизни бир маданият байлыгыдыла, ол ариулукъну къараучулагы кёрюзте туруп, кесим да къуанган этеме.

– Бюгюнлюкде Биринчи Чегемде сабийлени да юйретесе. Кёпмюдоле жюриогенле, къаллай төпсеулеге бегирек эс бураса?

– Хореограф ишими бардыргъанлы бир беш жыл болады. Беш-оналты жыллары болгъан сабийле бла ишлейме, эллиден аслам жаш бла кыз келеди. Тауула да кепдюле. Биринчи заманда концертлеге къатыша эдик. Алай байрамда кепле аланы хазырланып келгенлерин

жаратып, энчи чертип да тургъандыла. Аны ючюн а эришюлеге да къошуп башлагъанма. Биринчи кюнден да алчы жерлени алгъанлай турабыз, ол а хореографха бек уллу махтауду. Салгъан къыйынынгы сабийле алып, аны кёрюзте билселе, ишинги татыуун ангылайса. Сабийлени уа кюрешгенлерин кёрсенг, бютюнда иги юйретирингил келеди.

Хар миллетни төпсеулерине да эс бурлама. Бир бирден башхалыгы неде болгъанын, энчилигин ангылатхан да этеме. Белгилисича, миллетибизни төпсеу жаны бла хазнасы байды. Хар бири да бир энчи болум бла байламлыды, не зат төпсегенлерин, төпсеуню аты не бла байламлы болгъанын да билдиреме жаш төлюге.

– Мындан арасында уа къаллай муратларынг бардыла?

– Бу усталыкыны мен сайламагъанма, жюрегим сайлагъанды. Аны ючюн мындан башха ишде кесими кёрген да этмейме. Кесинг да төпсеп, сабийлени да юйретип, махтаусый да берилгени ючюн аланы кезлеринде ол къуанчны кёргенинг багъасы жокъду. Мындан ары уа «Асс-Аланы» къауумун андан да бийик жетишимлеге жетип, «югюлю» деген атха тийишли боллукъларына ышаныудама.

Ушакъны **ТЕМУККУЛАНЫ Амина** бардыргъанды.

Дагъыстандан «Ватан» төпсеу ансамблини жашларыны аякъ бюкгенлерин кёреме. Аланы фахмулары, ариу төпсеулерини бек кёллендирген эдиле, макъамлары да жюрегиме жетген эди. Сора, тюз алача, залым, уста төпсерге юйренирге мурат салама.

Ол заманда, бюгюнча, омакъ телефонла да кеп жокъ эдиле. Аланы төпсеулерине къарар ючюн, ишлеп, телефон да алама. Интернетде ол төпсеу къауумну табып, алагъа къарап,

ланы Рамазан уста юйрете эди. Ары кеп жюриогенме, бир талай замандан а Рамазанни орунуна Элеккуланы Нюмухаммад юйретип башлайды. Төпсеулени билгеними, итингенними кёрюп, ол «Балкария» ансамблге чакъыргъанды мени.

– Юйорюнде уа сайлауунга ыразымы эдиле?

– Угъай. Охо, төпсегенден да эригирсе деп тургъандыла. Алай не кеп жюриосем да, бу усталыкыны андан да бек айны-

дерсни тынгылы билирге итингенме. Хар жангы ызла бла юйде кюрешгенлей тургъанма, къыйналсам, арысам да, кёймагъанма муратымы.

– Бюгюнлюкде тойлада нени жаратаса эм нени тюрлендирлик эдинг?

– Бирге институтда окъугъан жашла, кызла бла төпсеу къауумбуз барды, кеп тойлагы да жюриобюз. Анда миллетибизни ариу адетлерин кёрюзтебиз. Тойла кафеледе болсала,

Билим

Кючлюле регион кезиуге хазырланадыла

Бу кюнледе Элбрус районда «Зарница 2.0» деген аскер-патриот оюн этгенди. Анга муниципалитетни билим беруу учрежденияларыны жетисинден командала къатышхандыла.

Белгилисича, бу оюнда школчуланы къаруларын, чёрчекликлерин эм билимлерин ачыкълар онглары бола-

ды. Аны себепли аланы араларында эришюле эки жыл сан къауумда бардырылады. Абадан окъуучула аскер хазырлыкъларын да кёрюзтедиле. Жашла бла тенг бу эришюлеге кызла да сүйюп къатышадыла. Андан тышында да, сабийле тарыхдан сорулагы да жууапла берирге керекдиле. Аны ючюн

да командалагы балла къошуладыла. Тамата классланы келечилерине жайылгъан ушкокланы заман мардагы жыйышдырыгы да керек болады. Ала аны белгиленген кезиуге тамамларгы борчлудула. Терклик ючюн да командалагы балла бериле эдиле.

Алай бла, къаты сермешден сора, абадан къауумда биринчи жерге Бедик элли школчулары чыкъгъандыла. Экинчи эм ючюнчю жерледе уа Тырныаузу 5-чи эм 3-чю школлары орналгъандыла.

Гитчелени араларында уа алчылыкыны Кенделенни 1-чи эм 4-чю номерли школларыны командалары ычхындырмазгы кюрешгендиле. Ючюнчю жерини уа Тырныаузу 5-чи эм 6-чы окъуу юйлерини келечилери юлешгендиле.

Биринчи жерле алган командала Элбрус районну регион эришюледе кёрюзторюкдюле.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Бота жаулуугу, кванатлыча, Бинбашларына тошюп, кьарт адамны кьучакаклайды. Жаулукуму ушатады ол тиширйуну кванатлыгга огьесе тиширйуму ушатады ол жаулукуму кванатлыгга – ангылаган кыйыны.

Агъач шинтикде, аркъасын кюн кызыдырган хунагга тиреп олтурады Аминат, бирде урчугун бура, бирде бу тынчаймагган

ды», – деп жуаппайды Аминат да, былайда журт кьуаргга, бери жол салыргга аууз ачхан баш иесин эсине тошюре.

Аминат жашагган юй элни бек бийик жериндеди – кюнлюм тешюнде. Ол себепден анга уллу эл, кьол аяздача, ачыккыды. Уллу жол да, уллу суу да, бир бирлерине эришип, энишге чабадыла. Нек? Къайры? Ол эришюден

турган эсине сейир этеди. Кеси кесинден уялып: «Бир зат бла журегими кыйнаса уа...» – деп да кьошады.

«Аминат кыйыны», – деген хапар, айтылайыммы, айтылмайыммы дегенча, мудах тийреде тауушсуз арбалзаны жокълайды.

– Келин, бир кюзюг берсенг а.

Аминат, тешегинде бир кесек кетюрюлюп, гитче кюзюге кьарады:

– Ах, кюнлюм, энди ол, мени былай кьорсе, не айтырыккыды?

– Ким?

– Эшитмегенмисе? Элде андан сора хапар жокъду да! «Ахмат келеди!» – деп, бир бирге суйюню айтып айланадыла. Асыры эшитмегенсе, – саусузну ауазында кьлкъалды эшитилди.

Келин тынгылады...

КЕРТИЛПАНЫ Сакинат

Тиширйу бла Жол

ХАПАР

эки кьолун ал ботасыны тюбюне сугууп, узакъ кьарай.

Аны кесича, эскиди бу жол. «Эскиди деб а, – тиширйу ышарады, – жолну жыл санын ким биледи, аны ким санаиды?» Сагъыш эте кетеди да, сора: «Экибиз да тенг болурбуз», – деген акьылгга келеди. «Соймезенг!» – деп кюледди бир ауаз. Ол дайым да Аминат бла даулашханлай жашайды. Тиширйу анга юйренгенди да, аны кьозу бла излеген да этмейди. Болсада, ачыу тийип: «Да, мен кьоргенди ол да кьоргенди», – дейди. Сора ауаз да жумушагъыракъ болады. «Жол дегенин кой кибикди. Экиси да бирге ушайдыла. Бери, барып турсанг, суйдюргенден суйдюре барады, бирси, айтып турсанг, куйдюргенден куйдюре барады», – дейди ол сабыр ауаз бла. «Алай-

хапар айтыргга ашыкьганча, ёрге айланып келедиле гитче машиначыкыла.

Кьлнени аталары табылгандыла уруш бошалгандан сора, таулула Ата журтларына кьайтханда да. Кими анда, кими мында... Ахматны юсюнден да келген эди бир хапар – ол сауду, ким эсе да аны Абхазияда кьоргенди деп. Алай андан Аминатха бла аны юч жашына не? Унамады, жашларына аны сураргга кьоймады. Ёхтем эди.

– Сизни излей келмегенни кьалай излерсиз?! Абхазияда угъай, кьоншу элде болса да, унамам, – деп кьойду.

Бу арт кюнледе нек эсе да Аминатны кьз аллына Ахмат терк-терк келеди. Эсине бир ууакъ затла иш да тошедиле. Аланы унутмай

Аминат аркъасы бла аны тиреп турмагандан болур, оюлганды. Аны орунуна жашла зыбыр ташладан ариу бийик хуна кьалагандыла. Аны жанында агъач шинтик кьорюмдейди. Ол Аминат бла даулашхан ауаз а айланады. «Барып турсанг, суйдюргенден суйдюре барады, айтып турсанг, куйдюргенден куйдюре барады...» – деп, кимден эсе да, неден эсе да тарыгъады ол. Куйденми? Жолданми? Ким билсин.

Аминат аны эшитир эди, ангылар эди. Алай ол жокъду. Ауаз, нёгерсиз кьалып, мудахды. Жангызды ол.

Чам

Акьыллы жашчыкь

Школчу жашчыкьга устасы сорады:

- Юсюн жаппай, темир кесекни арбазда кьойсакъ, анга не боллукъду?
- Тот этерикди.
- Тюз айтдын. Алтынны алайда кьойсагъ а не боллукъду?
- Тас боллукъду.

***

Жашчыкь школда артыкъ иги окуялмагганы себепли, атасы аны психологга кьоргюзюрге таукел болады. Специалист тюбешиуде андан киштикни ненча кьулагы, ненча аягы, ол кьалай махьырады деп, кьадалып сорады. Жашчыгъ а анга сейирсинип кьарап, атасындан:

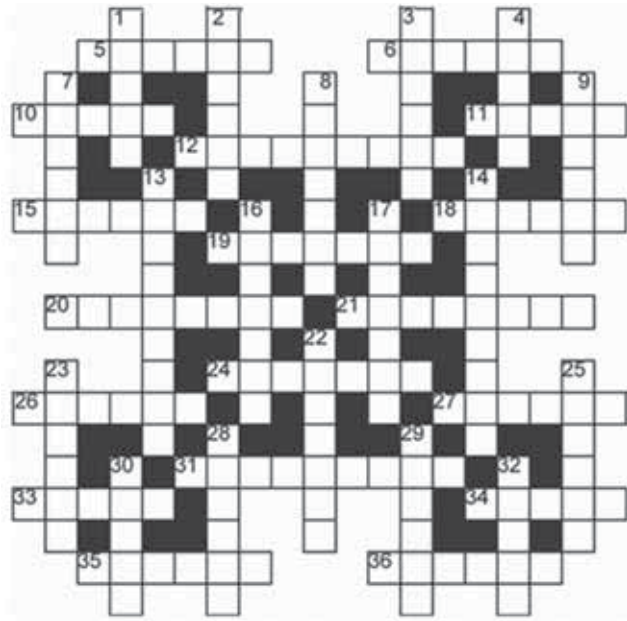
- Бу сылхыр ёмюрюнде киштик кьормегенмиди? – деп сорьганды.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат хазырлагганды.

СЪЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Художникни ишлерин кьоргюзю. 6. Сахнаны ишчиси. 10. Сютно, сыраны башында да болады. 11. Бийиккы кюню. 12. Жангылчыча ол керекди. 15. Аскер таматагга бир-бир жерледе, сьз ючюн, Чехияда, Молдавияда алай айтхандыла. 18. Сагъыш этиу. 19. Кьенделен башында жайлыкъ жерле. 20. Затланы бир бирден айырмалыклары. 21. Сатыу бла кьорешген адам. 24. Бийикден секириу. 26. Таты кьет. 27. Огъары Малкъарда эл. 31. Уруш этиучю. 33. Эрленге алай да айтдыла. 34. Хайыр. 35. Кереклиге, керексизге да кюлюп айланган адам. 36. Игиле.

ЁРСИНЕ: 1. Отлукъ. 2. Сютно сауьгандан сора, аны бла ётюдюдиле. 3. Бир бири бла сынашчу. 4. Кимге да кьара танытхан адам. 7. Аны кьуурууп да ашайдыла, жау да этедиле андан. 8. Бир ненча кьатлы жукъа гыржин. 9. Неден да дарман. 13. Кьчгюнчюлюкде кьепле ары тошгендиле. 14. Ариу болса окуна, кесине тартмагган адам. 16. Сюдге жазылган кьагыт. Алай жырла да болгандыла. 17. Жараны жангырып башлагганы. 22. Эрте жарлыны аллай тону болганды. 23. Азияда гыржин бишириучю печ. 25. Нарт батыр. 28. Кьаты ишленген, бегитилген журт. 29. Тылыны кьлдюрюучю. 30. Отарланы Омар, Алтуулданы Зоя, Жанатайланы Исмайыл. 32. Душманла.

Газетни 46-чы номеринде басмаланган сьзберни жууаплары:

Энине: 5. Жукълау. 6. Кьалкъан. 9. Чумла. 10. Сурат. 11. Садакъ. 12. Жалкы. 16. Сахан. 18. Жагьлыкъ. 19. Сыналыу. 20. Ачылулукъ. 21. Кырсылыкъ. 22. Абоза. 25. Асаба. 30. Алёна. 31. Ахмат. 32. Алаша. 33. Жаухар. 34. Ахырат.

Ёрсине: 1. Суулукъ. 2. Тулукъ. 3. Акьмакъ. 4. Габара. 7. Кьума. 8. Чана. 13. Лакъырда. 14. Чабышыу. 15. Тынчылыкъ. 17. Хобуста. 23. Бала. 24. Зиндан. 26. Солтан. 27. Башы. 28. Шхара. 29. Кьазах.

Оюм

Биреуню хыликкя этер ючюн видеозгга алгъан не тьереги?

Алгъаракъда кьызла бир жаш бла лакъырда этгенлерин Интернетге чыгъаргандыла. Жаш бир тюз боюнлу адам, ол аны масхара эте тургъанларын ангыламайды, харип. Кьызла уа кюледиле, кьыркьыладыла, жашны кьозутадыла, ол а биягъы ангыламайды не бола тургъаны... Мени сейирим: ол видеону социал сетьлеге сала туруп, ала тамбла кеслерине бир палах болур деп нек кьоркьмайдыла?

Ким бергенди алагга эркинлик биреуню сабийин масхара этерге? Бизни жаратхан Аллах бирибизни ариу, башханы уа эриши этеди, биреуге чексиз акьыл сауьгаласа, аны кьатында жашагганга уа чыртда бермейди...биз, бир ёмюрден аз жашагганла, кьайдан билейик ол алай нек болгъаны? Билмейбиз, биллирге онг да жокъду. Алай Аллах бир бирибизге иги болурга буйрукъ этеди. Ол жашны атасы-анасы кьызыланы сюдге берселе, бек кьууанырыкъ эдим, нек дегенде аллай чексиз ташжореклик, бетсизлик кечилип кьалмазгга керекди.

Эсимдеди сабийлигимде кьорген, эшитген затларым. Огъары Малкъарда кьолайсыз жашагганлагга садакьаны кьарангы болгъандан сора элте эдиле: адам кьормезча, жарлыны кьелюн сакъларча. Бир бирлерине кьаты селешеле да малкъарлыла, сауулклары, акьыллары, байлыклары болмагганлагга уа сакъ эдиле. Таулу миллетни культурасыны мурдор ташы – кьарыусузлагга болушууду.

Бу кюнледе журналист ишим бла Нартанда ёксюзле тургъан интернетге баргган эдим. Анда бир таулу сабий жокъду. Хау, бизде да бардыла ёксюзле, алай аланы жууукъла юйлерине алып, кеслерини сабийлериниче кьарайдыла. Ма олду таулулукъ. Кьартла тургъан юйде да бизникиле бек аздыла. Бу шартла ачыкъ кьоргюзюп турадыла: таулулада бир бирни хыликка этген тьере жокъду. Да сора жаш тьлю аны кийириге нек кьорешеди?

Ангылайма бу эриши ишни тамырлары кьайда болгъанын: социал сетьледе биреуню суйндыры ючюн этилген видеода кьендюле. Биз башхаладан бек тапсыз затлагга нек юйренирге керекбиз? Битеу дунияда да, тыш кьыраллада да окуу учрежденилада бек уллу проблемадан бири буллингди – кьарыусулзаны суйндырыу, хыликкя этиу. Школлада, университетледе бу ишни тыяр ючюн, психологга ишлейдиле. Алай таулу кьызла, малкъар тилде селешип, биреуню кьозутханларын социал сетьлеге салырга деп кимни эсине келлик эди? Не сейир, жашла этмегендиле бу бедиллик ишни, кьызла этгендиле. Ала, ол жашны угъай, кеслерини бетлерин жойгъандыла.

Интернет, социал сетьле билимни ёсдюрюге, жамауатны бирлешдирге, жандаурлукъ ишлени бардырыгга болушургга керекдиле. Кьепле аны ангылайдыла. Жаланда уллула угъай, школчула окуна хайырланадыла Интернет бла. Бусагъатда анда Россияны бек кючю устазларыны дерслери барды. Окуу, айны, бил хар затны да. Акьыллы адамла билимлерин жаядыла социал сетьледе, бетсизле уа биреуню хыликкя этген видеоларын саладыла.

Хар жер башында жашагган адамны кесини дуньясы барды, кесини чеклери. Ары бир инсан да кирмезге керекди. Тийме биреуге, кьыйнама жанын. Ана баласы бла селеше туруп окуна, не зат айтханын сюзюрге керекди. Бурунгулула бош айтмагандыла «ариу сьзде ауруу жокъ» деп. Бир жол социал сетьледе бир кьарт кьатынчыккыны кьарындашындан тургъан тьюйгенди деп, бир видео чыгъады. Мен алагга Сармаково элге барам. Иш а былай болгъанды: кьарт ына юйден кетгенди да, сау кюнню кьорюмей тургъанды, аны кьарындашындан туугъан кьызы излегенди-излегенди, тапмаганды. Ингирде ына, бир зат да болмагганча, юйге кьайтханды, сьз болгъандыла, ына кьаргышла айтып башлагъанда, ол тиширйу а анга кьолунда сибиргитини атханды. Терс этгенди! Алай ынананы отоу уа – кирсиз, ол юйде не аш этмейди, не быстыр жумайды, анга иги кьарайдыла. Кьоншуларына кьонакьгга келген кьызылары уа ынананы кьуру да тьюйюп турадыла деп, Интернетге ётюрюк хапар чыгъаргган эди. Мен аны юсюнден «Сармаковский синдром» деген статьяны «Les.media» сайтда басмалагганма, аны жыйырма бла беш минг адам окугъанды.

Аны айтханым: бир-бирле соцсетьлеге ётюрюк харпарланы саладыла, биреуню энчи жашауна киредиле, башхала уа бир тюз боюнлу жашны хыликкя этип, видеоланы жаядыла. Закон а адамны энчи жашауны кьоруулайды. Законну билген билимли адамланы бетлери барды, былхымысыз видеоланы жайгъанланы уа не бетлери, не билимлери жокъду.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Бир ыйыккыны ичинде

Тазалыкыга бла
кьоркьуусулукыга — энчи эс

Черек муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысы Кьулбайланы Алан кезиуло «муниципал сагъатны» бардыргъанды. Анда сөз тазалыкыны юсюнден баргъанды. Жаз башыны бла Урунуу, ызы бла уа Уллу Хорламны байрамларын кьуралыулу бардырууга энчи эс бурулгъанды. Кьууанч кюнледе кьоркьуусулуккына сакълауга уллу магъана берилгенди.

Ахырында хычыуун жумуш да тамамланганды. Кьулбайланы Алан Огъары Жемталада эл китапхананы башчысы Жангоразланы Роза республиканы маданиятын бла санатын айнытууга уллу кыйын салганы эмда кеп жылланы бет жарыккы урунганны ючюн КьМР-ни Маданият министрствосуну сыйлы грамотасы бла сауыга-

ланганнын билдирип, аны иесине бергенди.

Жыйылыуда кетюрюлген битеу соруулагъа кере тийишли оноула кьабыл этилгенди, жангы борчла да белгиленгенди.

Ёмюрге да
унутулмазча

Бу кюнледе «Газпром газораспределение Нальчик» компанияны ишчилери Кьабарты-Малкьарда битеу да кыркь «Ёмюрлюк от» эсгертеме ишлеген газ оборудованигъа кьарап, хар нелерин да тынгы этиу бла кьорешедиле. Бу ишни ала «Сыйлы борч. Ёмюрлеге эсде кьалырга» деген битеуроссий акцияны кезиуонде тамамлайдыла.

Алай бла специалистле газ оборудованины тинтедиле, быргъыларын, башха хар нелерин да тазалап чыгадыла, от иги жанарча этгенди. Тёреде болгъаныча, компанияны келечилери быллай жерлеге кеслери бла гитче газ аппарат келтиредиле. Аны уа нек десеги, эсгертеме тазалаган заманда аны оту ёчюлмезча. «Ёмюрлюк» дегенин магъанасы ма аллай ууакъ

затлада окьуна сакъланады.

«Быллай эсгертемеге кьарауна бек жууаплы эмда сыйлы ишге санайбыз. Биз аны жыл сайын тындырабыз. Быйыл да, заманында мадар этип, бу комплекслени Хорламны кюнونه хазырларгъа умутлу-буз», — дегенди «Газпром газораспределение Нальчик» компанияда.

Гиртчиликлерин бла хунерликлерин кёрюзтгендиле

Черек районда «Зарница 2.0» деген битеуроссий аскер-патриот оюн бардырылгъанды. Анга кьатышхан жаш адамла аскер эмда спорт чыныгылуукларын, билимлерин да сынагъандыла.

Орталык жыл санда болганладан биринчи жерге Аушигерни мектебини окьуучулары чыкьгъандыла, Огъары Малкьарда 1-чи номерли эмда Жемталада 2-чи номерли школлада билим алган жашла бла кьызла уа экинчиле болгъандыла. Ючюнчо жер а биягы огъары малкьарлылагъа жетгенди.

Гитче кьауумну араларында уа биринчи жерге Огъары Малкьарны 1-чи номерли эмда Зарагиз элни школчулары чыкьгъандыла, экинчи жер бабугентчилеге жетгенди, ючюнчо да — Огъары Жемталаны окьуучуларына.

Уллу Хорламны аллында урушда ёлген ата журтлуларыбызны хурметине бардырылган бу эришиуле кьуралыулу ётгенди. Школчу жашла бла кьызла, аскер кийимлери бла бир тизгинде барыуда, аллай башха жумушлада, спортну тюрлюлеринде кеслерини тириликлерин, гиртчиликлерин кёрюзтгенден сора да, Уллу Ата журт уруш бла, Хорлам бла байламлы соруулагъа да жууапла берип, тарыхны билгенлерин да кёрюзтгенди.

Жетишимни ёзеге — биригулюк

Бу кюнледе Черкесск шахарда кьутхарычулары араларында бардырылган төрели битеуроссий эришиуно ахыры ётгенди. Анда «Автомобиль транспортда авария-кьутхарыу мадарла бардырууда МЧС-ни бек иги командасы» деген конкурсда кеси регионларында кьытхан командада жыйылп, бююнлюкде Шимал-Кавказ федерал округда эм кьучлюно ачыкьлагъандыла.

От ёчюлтоучиле бла кьутхарычула салынган борчланы биригип тамамлай билгенлерин кёрюзтгенди. Судьяла белгиленген борчла не кьадар терк, жангылычыз тамамланганларына аслам эс белгенди. Белгиленген жорукьлагъа сыйынмагъанлагъа уа тазир балла салгъандыла.

Кьабарты-Малкьарны командасына уа «Нальчик» из-

леу-кьутхарыу отрядны таматасы Гюлюйланы Мухаммат, 1-чи класслы кьутхарычула Газаланы Алибек, Гелястанланы Марат, Жарашуыланы Ахмат эм Жеттеланы Исмайл киргенди.

Жети команданы араларында эришиуде хорлатыргъа сыйген жокъ эди. Кьалай-алай болса да, саугалы жерле уа юч командагъа жетгенди. Кьонакьбайла, битеу кьучлерин да салып, алчы жерни ычындырмагъандыла. Бизни республиканы командасы экинчи болгъанды. Аланы ызыларындан да Шимал Осетия-Аланияны келечилери тохташдыла. Ала бары да жорукьла, майдалла эм грамотала бла саугалангандыла.

Эришиуно ахыр кесегине уа КьЧР-ни командасы кьатышырыкьды.

Жигитлени эсгеруону кеп тюрлю амаллары кьуралгъандыла

Россеини Ёлюмсоюз полкуну ара штабы, кьоркьуусулуккына жалчтыр муратда, быйыл Уллу Ата журт урушга кьатышхан, анда ёлген жуукьларыны суратлары бла орамлагъа чыгып барыу төрени бузаргъа тошгенин билдиреди. Алай юйорно жигитлерин эсгерирге жаланда 9 майда угъай, 1 майдан башлап — Хорламны кюнюн байрамлаугъа хазырланган кезиуде — башха амалла бла да боллугъун эсгертеди.

Алайды да, polkrf.ru сайтны «9 май» бёлюмюнде байрамлау тюрлю-тюрлю амаллары кёрюзтөдиле (<https://www.polkrf.ru/about/9-may>).

Анда алгынны амаллагъа кере анылатыула да берилдиде. Ала уа быладыла: окьуу юйледе бла организациялада эсгеруно кьабыргъалары, социал сетельге, кийимлеге, энчи автомобильге да суратланы салыу. Эс буругъуз: жоллада кьоркьуусулуккы бек магъаналыды, аны себепли суратланы автомобильни арт жанында

онг терезеге ичинден салыргъа тийишлиди, водителге жолну кёрюрге чырмау этилмезча.

Жангы амалла да бардыла. Жигитлери гизни суратларын Россеини Ёлюмсоюз полкуну энчи сайтында онлайн-конструкторну болушлугъу бла жарашдырыргъа боллукъ эди, энди уа алай этерге телеграмд Хорламны Волонтёрлары кьураган чат-ботну юсю бла да жарарыкьды.

Бютюн толу хабар «Ёлюмсоюз полкуну» энчи сайтында басмаланады: <https://polkrf.ru>. Аны Кьабарты-Малкьарда бёлюмюнде жангылыкъланы уа телеграмда табаргъа онг барды: https://t.me/polkrf_07. Контактта https://vk.com/region07_polkrf эмда Одноклассникледе <https://ok.ru/group/70000004966768> #БесмертнийПолк КБР эштег бла табаргъа боллукьду.

Бетни басмагъа ТЕКУЛАНЫ Хауа, УЛБАШЛАНЫ Мурат, ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат, ХОЛАЛАНЫ Марзият хазырлагъандыла.

Газетни келир номери 3 майда чыгъарыкьды.

Учредительле: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зукура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный — 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары — 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь — 40-28-97. Секретариат — 40-93-62. Корректорла, специалистле — 42-63-52.

Газет Басманы э асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс — П 5893

Газетни басмагъа «КьМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиянда басмаланганды. Ставрополь край, Эссендуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Курданланы Сулейман — дежурный редактор. Кучукъланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия — жууаплы секретары орунбасарлары; Геляланы Валентина (1,12-чи бетле), Биичекьуланы Жаннета (2,10-чу бетле), Ахматланы Люаза (3,11-чи бетле), Зезаланы Лида (4,9-чу бетле) — корректорла.

Тиражы 1758 экз. Заказ № 879

Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЈНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru